

اصول محاکمات حقوقی

علم یا شغل یا کسب دارای معلوماتی که لازم است باشند - بموجب قانون مصوب ششم دیماه ۱۳۱۵ (ماده ۴) امور اهل خبره راجع با اداره فنی وزارت عدلیه است و در آیین دادرسی آئین نامه ای برای تنظیم امور مربوطه به خبره تدوین خواهد گردید؛ امروزه دادگاهها می توانند به تشخیص خود هر کسی را که برای خبرویت صالح بشناسند انتخاب نمایند .

آیا اتباع خارجه می توانند بخبرویت تعیین شوند ؟

اگر خبرویت را از مشاغل عمومی بدانیم مشکل است حق خبرویت را برای آنها در دادگاهها قائل شویم در این صورت میگوئیم که چون خبره با اظهار عقیده خود یلنوع خدمت عمومی را انجام میدهد برای اقدام بآن باید تبعه ایران باشد از طرف دیگر ممکن است گفت خبرویت از خدمات عمومی نیست تا آنجا که آن از طرف اتباع خارجه منع دانسته باشد و به همین جهت خبره را بموجب قانون اصولا اطراف دعوی معین می کنند و حال آنکه اگر خبرویت از خدمات عمومی بود معنی نداشت شاغلین آنرا اطراف دعوی انتخاب نمایند - ثانیا عقیده اهل خبره برای دادگاه قطعی نیست دادگاه میتواند مفاد آن را در نظر گرفته یا اگر با اوضاع و احوال محقق مسئله موافقت نداشته باشد آن را رعایت ننماید بنا بر این خبره اظهار عقیده قطعی نمی نماید - قضاوت نمی کند تا اینکه خارجی نتواند بامور مربوط بآن اقدام نماید عمل دادگاههای ایران بر اینست که اتباع خارجه را بخبرویت نپذیرد .

راهل خبره

اهل خبره را میتوان علاوه بر عدم خبرویت به جبهات خبریه حکام عدلیه رد نمود .

رجوع بخبره الزامی نیست بلکه دادگاه میتواند بر حسب تشخیص خود اقدام بآن نماید (اصل ۳۳ اصول قضائی) ولی در غیر مواردیکه خبرویت مخصوص لازم دارد نباید دادگاه قضیه را رجوع بخبره نماید مثلا تشخیص خط و مهر از روی عمل تطبیق از اموری نیست که بطور مطلق عادتاً خبرویت مخصوص لازم داشته باشد بلکه مصادیق آن مختلف و گاه اتفاق می افتد که در مطابقت و یا عدم مطابقت با خط و مهر مسلم الصدور شخصی که سندی نسبت باو داده میشود بقدری واضح و روشن است که احتیاجی بنظر اهل خبره ندارد .

انتخاب خبره

اهل خبره باید تراضی طرفین معین شوند اگر چه دادگاه رأساً اقدام بصدور قرار رجوع بخبره نموده باشد اگر اهل خبره بدون اطلاع بطرفین دعوی انتخاب شده باشند حکم صادره در دیوانعالی تمیز نقض میشود .

در اصول محاکمات فعلی قید شده که عدده خبره باید خنق بوده و لا اقل سه نفر باشند اگر اینکه طرفین رضی باشند که یک خبره کافی است ولی بموجب ماده ۴۲۱ اصول محاکماتی که در شرف تصویب است ممکن است خبره یک نفر یا بیشتر معین شود .

اگر اطراف دعوی موافقت در انتخاب خبره ننمایند دادگاه آنها را با قرعه انتخاب مینماید در صورتیکه طرفین بتمام اهل خبره تراضی نکرده دادگاه باید خود بقرعه عمده اهل خبره را معین نماید .

چه کسانی صلاحیت خبره شدن را دارند

فقط اشخاصی باید بخبرویت معین شوند که بمذنبت

وظیفه اهل خبره

خبره میتواند از قبول خبرویت عذر بخواهد ولی اگر قبول نکرد باید در ظرف مدت مقرر اظهار عقیده نماید وگرنه بموجب اصول محاکماتی که در شرف تصویب است خبره متخلف بتادیه خسارت محکوم میشود بعلاوه دادگاه نیز ممکن است نظر با اهمیت تخلف خبره را بجریمه نقدی از یکصدالی پانصد ریال محکوم نماید.

جریان رسیدگی خبره

رسیدگی خبره بموجب قرار دادگاه انجام میگردد در این قرار باید نکات ذیل تصریح شود.

۱ - اسامی خبره .

۲ - عضو علی البدل یا مدیر دفتریکه برای نظارت معین شده است در صورتیکه موضوع تحقیقات مسائل دقیقی باشد

۳ - موضوع تحقیقات .

۴ - موعد حضور آنان در دادگاه و یادر جای دیگر.

حال فرض کنیم که خبره مأموریت خود را قبول و از طرف اصحاب دعوی مورد در واقع نشد آنوقت خبره به انجام مأموریت خود میپردازد عملیات خبره در حضور اصحاب دعوی انجام میگردد ولی عدم حضور آنها مانع از انجام تحقیقات نیست در صورتیکه چند نفر بعنوان خبرگی انتخاب شده باشند باید با یکدیگر کار خود را انجام دهند ولی لازم نیست که همه خبرگان در محل واحد جمع شده و بمعیت یکدیگر اظهار عقیده نمایند اصول محاکمات فعلی مقرر نکرده است که در چند مدت باید عقیده خود را اظهار دارند ولی (ماده ۲۹۰) اصول محاکماتی که در شرف تصویب است قید کرده که خبره مکلف است در ظرف مدتی که در قرار دادگاه معین شده عقیده خود را بدادگاه برساند اگر مدتی برای انجام مأموریت خبره معین نمی شد خبره میتواند بدخواه خود اسباب تطویل کار را فراهم آورد.

گزارش - پس از انجام عمل خبرویت تحت نظر مأموریکه نظارت میکند آنوقت در قسمت اول شرح عملیاتی که شده است داده و در قسمت دوم عقیده خود را اظهار می نماید این گزارش را بدفتر دادگاه تقدیم کرده پس از وصول عقیده خبره در دفتر دادگاه مدیر دفتر وقت محاکمه را معین کرده و بطرفین اطلاع می دهد و در جلسه دادگاه عقیده خبره قرائت میشود و طرفین می توانند اگر اظهاری نسبت برآی خبره داشته باشند بنمایند اگر رأی خبره بطرفین اعلام نشده باشد حکم در دیوان تمیز نقض خواهد شد رأی اکثریت در خبره مناط اعتبار است ولی اگر یکی از خبرگان مداخله در رسیدگی نداشته و اظهار نظری نکرده است رأی اکثریت مناط اعتبار نخواهد بود. اگر تکمیل یا توضیح تحقیقات اهل خبره لازم شود دادگاه صادر کننده قرار با دادگاه مأمور اجرای آن میتواند خبره را احضار کرده تکمیل یا توضیح لازم را از آنان بخواهد هرگاه دادگاه پس از اخذ توضیحات خبرویت را ناقص بیابد میتواند قرار تکمیل آن را بدهد و تکمیل آن را بهمان خبره یا خبره جدید محول نماید ولی بطوریکه از آراء دیوانعالی تمیز استفاده میشود غیر از موردیکه بتکمیل عقیده اهل خبره اقدام می کند دیگر نمی تواند از عقیده که اظهار شده است عدول کرده یا خود رسیدگی نموده حتی حق ندارد عقیده اهل خبره را تبیض نموده قسمتی را اخذ و قسمتی را خود رسیدگی نماید (رجوع شود باصل ۲۹۵ اصول قضائی دیوانعالی تمیز)

فسخ قرار رجوع بخبره در امریکه خبرویت لازم دارد جایز نبوده و موجب نقض است مگر در موردیکه طرف اقرار کرده باشد و در اینصورت بمقتضای ماده ۱۶۹ آزمایش که (هرگاه کسی اقرار بامری نماید که دلیل حقانیت طرف است خواستن دلیل دیگر برای ثبوت آن حق لازم نیست) دادگاه می تواند از قرار سابق خود عدول نماید (رجوع شود باصل ۲۹۶ اصول قضائی دیوانعالی تمیز) .